ចំណុចវិវាទដែលអាចសម្រេចសេចក្ដីបានដោយវេទិកា មជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា

ដោយមេធាវី គឹម សាន*

១.សេចក្ដីផ្ដើម

ទោះបីជាច្បាប់ស្ដីពី មជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មរបស់កម្ពុជា មានសុពលភាពអនុវត្តជាង ១០ឆ្នាំហើយក៏ដោយ ក៏ពាណិជ្ជករ ឬអ្នកធ្វើពាណិជ្ជកម្មតិចតួចណាស់ដែលស្គាល់ពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មច្បាស់។ ជាឧទាហរណ៍ សាធារណជនទូទៅគិតថា វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មផ្នែកពាណិជ្ជកម្មងាយនឹងច្រឡំបំផុត ជាមួយក្រុមប្រឹក្សាអាជ្ញាកណ្ដាលដោះស្រាយវិវាទការងារ។ ដែលវេទិកាពីរនេះមានចារិកខុសគ្នាត្រង់ វេទិកាមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មដោះស្រាយតែរឿងពាណិជ្ជកម្ម តែវេទិកាមជ្ឈត្តការការងារដោះស្រាយតែរឿងការងារ។ ទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ រឿងដែលវេទិកាមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មអាចសម្រេចបាន តាមច្បាប់កម្ពុជាមិនមានរាប់បញ្ចូលរឿងដទៃទៀត ក្រៅពីពាណិជ្ជកម្មឡើយ ហើយចំណុចវិវាទត្រូវតែជារឿងពាណិជ្ជកម្ម។ ដូច្នេះនៅក្នុងអត្ថបទនេះយើងនឹងពិភាក្សាស៊ីជម្រៅពីពាក្យ "ពាណិជ្ជកម្ម" ដែលមាត្រា២(ឈ) នៃច្បាប់ស្ដីពី មជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម កម្ពុជាបានចែង។

២. សញ្ញាណទូទៅ នៃពាក្យ "ពាណិជ្ជកម្ម"

ការសម្រេចលើ ចំណុចវិវាទដែលមិនអាចធ្វើមជ្ឈត្តការបាន នឹងធ្វើឲ្យមានការជំទាស់ពីសំណាក់តុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍ និងតុលាការកំពូលនៅតំណាក់កាលអនុវត្ត។[90] ការកំណត់ថាតើចំណុចវិវាទណាមួយ អាចសម្រេចដោយវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មបានឬទេ មានទំនាក់ទំនងផ្ទាល់នឹងពេលអនុវត្តសេចក្ដីសម្រេចនោះនៅយុត្តាធិការ ដែលភាគីឈ្នះស្នើសុំឲ្យអនុវត្តសេចក្ដីសម្រេច។ ដូច្នេះ ចំណុចវិវាទដែលជារឿង "ពាណិជ្ជកម្ម" គឺអាស្រ័យលើ ១) តើវិវាទនោះមាន

---

* លោកមេធាវី **គឹម សាន** បានបញ្ចប់ថ្នាក់អនុបណ្ឌិតច្បាប់សេដ្ឋកិច្ចអន្តរជាតិ ពីសកលវិទ្យាល័យ Victoria University of Wellington (VUW) ប្រទេសណូវ៉ែលហ្សេឡង់។ បច្ចុប្បន្នលោកក៏ជាបេក្ខជន មជ្ឈត្តករពាណិជ្ជកម្ម នៃមជ្ឈមណ្ឌលជាតិ នៃមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម (ម.ជ.ម.) និងជាមន្ត្រីផ្ដល់យោបល់ផ្នែកច្បាប់លើកិច្ចការរដ្ឋបាល នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា។ លោកធ្លាប់ជាអ្នកផ្ដល់យោបល់ច្បាប់ ដល់គម្រោងច្បាប់ប្រឆាំងការជួញដូរកុមារ អ្នកផ្ដល់យោបល់ច្បាប់ផ្នែកបទបញ្ញត្តិពាណិជ្ជកម្មរបស់ក្រុមហ៊ុន Development Alternatives Inc. អ្នកផ្ដល់យោបល់ច្បាប់ពាណិជ្ជកម្មក្នុងក្រុមមេធាវី (ខេមលីហ្គល អាស៊ី Camlegal Asia)។។

[90] មាត្រា ៤៤.២.ខ នៃច្បាប់ស្ដីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ដែលត្រូវបានអនុម័ត នៅថ្ងៃទី ៦ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៦

ចែងថាជាវិវាទពាណិជ្ជកម្ម អនុលោមតាមសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិ ប្រើសម្រាប់អនុវត្តសេចក្តីសម្រេចមជ្ឈត្តការឬទេ? និង ២) តើវិវាទមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ជាតិណាមួយថាមិនអាចធ្វើមជ្ឈត្តការបានឬទេ (មិនថាច្បាប់ជាតិនៅប្រទេសដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មប្រព្រឹត្តទៅ ឬនៅប្រទេស នៃកន្លែងអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចទេ)?[91]

ប្រទេសកម្ពុជាជាហត្ថលេខី នៃសន្ធិសញ្ញាទីក្រុង ញូយ៉ក (New York) ស្តីពីការទទួលស្គាល់ និងការអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចមជ្ឈត្តការបរទេស នាឆ្នាំ១៩៦០។[92] យើងសង្កេតឃើញថា មាត្រា១ កថាខណ្ឌ១ នៃសន្ធិសញ្ញានេះ តម្រូវឲ្យមានការបកស្រាយទំនាស់នោះយ៉ាងទូលំទូលាយ "ទំនាស់កើតចេញពី ការខ្វែងគំនិតគ្នារវាងបុគ្គលច្រើននាក់ មិនថាមានលក្ខណៈជារូបវន្ត ឬមានលក្ខណៈច្បាប់ឡើយ"។ មាត្រា ២ (ឈ) នៃច្បាប់មជ្ឈត្តការកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៦ មានចែងពីភាពទូលាយនៃចំណុចវិវាទដែរ ប៉ុន្តែដោយណែនាំពាក្យ"ពាណិជ្ជកម្ម" ដោយតម្រូវឲ្យមានការបកស្រាយពាក្យ "ពាណិជ្ជកម្ម" "ឲ្យបានទូលំទូលាយ ដើម្បីគ្របដណ្តប់ប្រភេទធុរកិច្ចដែលមានប្រភេទជា "ពាណិជ្ជកម្ម" ទោះបីជាមានកិច្ចសន្យា ឬគ្មានកិច្ចសន្យាក៏ដោយ"។ មាត្រា ១ កថាខណ្ឌ ៣ នៃសន្ធិសញ្ញានេះអនុញ្ញាតឲ្យប្រទេសសមាជិកហត្ថលេខីប្រើប្រាស់ ន័យ "ពាណិជ្ជកម្ម" ដែលជាពាក្យមួយសង្កត់ន័យដែលមានលក្ខណៈចង្អៀត និងច្បាស់លាស់ ជាងកថាខណ្ឌ១ខាងលើ ជាមួយប្រទេសណាមួយដែលខ្លួនព្រមព្រៀងជាមួយនៅពេលអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចផ្អែកលើគោលការណ៍បំពេញឲ្យគ្នាទៅវិញទៅមក (Principle of Reciprocity) ។ ទោះបីមានការអនុញ្ញាតបែបនេះក៏ដោយ មានប្រទេសតិចតួច (ប្រហែល ៤៤) ប៉ុណ្ណោះដែលបានប្រើគោលការណ៍នេះ។[93] ប្រទេសកម្ពុជាមិនស្ថិតក្នុងចំណោមប្រទេសនៃការប្រើនិយមន័យបែបចង្អៀតនោះទេ ប៉ុន្តែបានប្រើការពន្យល់ពាក្យ "ពាណិជ្ជកម្ម" តាមការវាស់វែង ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់គម្រូ ដូចមានលើកឡើងខាងលើ។

ដោយឡែក ច្បាប់ស្តីពីរមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ឆ្នាំ២០០៦ ដែលជាច្បាប់មួយយកគម្រូស្ទើរតែទាំងស្រុងពីច្បាប់គម្រូឆ្នាំ១៩៨៥របស់ UNCTRAL[94] ពន្យល់ថាវេទិកាមជ្ឈត្តការអាចសម្រេចបានតែរឿងដែលទាក់ទង នឹងពាណិជ្ជកម្មតែប៉ុណ្ណោះ។ មាត្រា ២(ឈ) នៃច្បាប់

---

[91] Dasteel, Jeffrey, International Commercial Arbitration for Law Students, Amazon, 2nd Edition, 2016, ទ ២៣១០

[92] http://www.newyorkconvention.org/countries

[93] http://www.newyorkconvention.org/countries

[94] ជាច្បាប់ដែលអង្គការសហប្រជាជាតិបានបង្កើតឡើងនៅថ្ងៃទី ២១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៨៥ និងវិសោធនកម្មនៅថ្ងៃទី ០៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៦ ដើម្បីប្រទេសនីមួយៗអាចយកជាគម្រូនៅក្នុងការដាក់បញ្ញត្តិចូលនៅក្នុងច្បាប់ជាតិរបស់ខ្លួន។

នេះបានឲ្យនិយមន័យ "ពាណិជ្ជកម្ម" ទៅតាមប្រភេទ នៃសកម្មភាពជួញដូរនីមួយៗ[95] ដូចគ្នាទាំងស្រុងនឹងមាត្រា ១ (១) នៃច្បាប់គម្រូនេះ។ ទោះបីច្បាប់នេះ មិនបានកំណត់ដែនកំណត់នៃប្រភេទនៃការជួញដូរក៏ដោយ ក៏បញ្ហាមួយចំនួនដូចជា ១) ទំនាក់ទំនងជាមួយបុគ្គល និងស្ថាប័នពាណិជ្ជកម្ម ២)ចំនួនទឹកប្រាក់ដែលវេទិកាទទួលដោះស្រាយវិវាទ ឬ ៣) លក្ខខណ្ឌ ឬលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យដទៃទៀត ដែលវេទិកាមួយត្រូវបដិសេធមិនសម្រេចសេចក្តីនៅក្នុងនោះឡើយ។

ស្ថិតក្នុងល័ក្ខខ័ណ្ឌទម្រង់ធម្មតា វិវាទពាណិជ្ជកម្មដែលអាចដោះស្រាយបានតាមច្បាប់កម្ពុជាទាមទារឲ្យមានដូចខាងក្រោមៈ

១. មានការព្រមព្រៀងតាមកិច្ចសន្យាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ[96] ថានឹងប្រើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម[97]

២. ជារឿងពាណិជ្ជកម្ម[98]

មាត្រា ២(ឈ) នៃច្បាប់មជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ទាមទារឲ្យមានការបកស្រាយទូលាយ ដើម្បីគ្របដណ្តប់លើគ្រប់ទំនាក់ទំនងទាំងអស់នៃប្រភេទពាណិជ្ជកម្ម មិនថាទំនាក់ទំនងនោះស្ថិតក្នុងកិច្ចសន្យា ឬក្រៅកិច្ចសន្យាក៏ដោយ។ ជាតួយ៉ាង ទំនាក់ទំនងរវាងភាគីអ្នកដឹកជញ្ជូន (ភាគីទី៣) ដែលមិនស្ថិតនៅក្នុងកិច្ចសន្យាពាណិជ្ជកម្មផ្គត់ផ្គង់របស់គូភាគីវិវាទ មិនអាចជារឿងសម្រាប់ធ្វើមជ្ឈត្តការបានទេ។ ប៉ុន្តែករណីកំហុសដែលកើតឡើងពីគូភាគី នៃកិច្ចសន្យាផ្គត់ផ្គង់ដែលកំហុសនោះមិនមានចែងក្នុងកិច្ចសន្យា (ឧទាហរណ៍ ករណីអំពើអនិត្យានុកូល) អាចត្រូវសម្រេចបានដោយមជ្ឈត្តការ ទោះបីជាបញ្ហានោះអាចត្រូវដោះស្រាយដោយយុត្តាធិការរបស់តុលាការជាតិក៏ដោយ។ មូលហេតុគឺថា គេអាចធ្វើការបកស្រាយបញ្ហាបន្ទាប់ខាងលើថាជាទំនាក់ទំនងក្រៅកិច្ចសន្យា ប៉ុន្តែមានលក្ខណៈពាណិជ្ជកម្ម ចំពោះគូភាគី។

[95] មាត្រា ២ (ឈ) នៃច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម (LCA)

[96] មាត្រា ៧ នៃច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម (ច.ម.ព.)

[97] មាត្រា ២ (យ) នៃច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម

[98] មាត្រា ២ (ឈ) នៃច្បាប់ ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម កំណត់ថាធុរកិច្ចដែលមានប្រភេទជាពាណិជ្ជកម្មមានជាជាទិ៍៖ កិច្ចការជំនួញដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ ឬការផ្លាស់ប្តូរទំនិញ ឬសេវាផ្សេងៗ កិច្ចព្រមព្រៀងនៃការចែកចាយតំណាង ឬទីភ្នាក់ងារពាណិជ្ជកម្ម ការទិញ-លក់គណនីក្រុមហ៊ុន ការជួលទីតាំងឬសម្ភារៈវត្ថុ ការងារស្ថាបនា ការពិគ្រោះយោបល់វិស្វកម្ម ការចេញអាជ្ញាប័ណ្ណ ការវិនិយោគទុន ការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុ ការធ្វើអាជីវកម្មធនាគារ ការធានារ៉ាប់រង កិច្ចព្រមព្រៀងធ្វើអាជីវកម្ម ឬសម្បទានក្រុមហ៊ុនចំរុះ និងប្រភេទផ្សេងៗទៀតនៃសហប្រតិបត្តិការឧស្សាហកម្ម ឬពាណិជ្ជកម្ម និងការដឹកជញ្ជូនទំនិញ ឬអ្នកដំណើរតាមផ្លូវអាកាស ផ្លូវទឹក ផ្លូវគោក។"

៣. សញ្ញាណមិនមែន "ពាណិជ្ជកម្ម"

ផ្ទុយពីតុលាការជាតិ ដែលអាចដោះស្រាយរឿងទូទៅ ដែលស្ថិតនៅក្នុងវិសាលភាពនៃទឹកដី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលជាយុត្តាធិការដែនដី វេទិកាពាណិជ្ជកម្ម ត្រឹមតែមានយុត្តាធិការលើរឿងក្តីផ្នែកពាណិជ្ជកម្មប៉ុណ្ណោះ ហើយត្រូវឈរលើការបកស្រាយតាមច្បាប់តែមួយគត់របស់ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈការពាណិជ្ជកម្មនេះ។ សំនួរសួរថា តើច្បាប់ស្តីពី ការចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម ច្បាប់ស្តីពី សហគ្រាសពាណិជ្ជកម្ម និងច្បាប់ដទៃទៀតអាចយកមកប្រើ ឬជាជំនួយក្នុងការយល់បន្ថែមពីពាក្យ "ពាណិជ្ជកម្ម" ក្នុងវិវាទពាណិជ្ជកម្ម របស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ដែរឬទេ? ការពន្យល់បន្ថែមអំពីបញ្ហានេះទំនងជាអាចរកឃើញ ក្នុងការចង្អុលបង្ហាញរបស់មាត្រា៣៦(២) និងមាត្រា ៣៦(៤) នៃច្បាប់ស្តីពី មជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម។ មាត្រា ៣៦(២) នៃច្បាប់នេះ តម្រូវឲ្យវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មប្រើប្រាស់ "ច្បាប់ណាដែលយល់ថាអាចអនុវត្តបាន ក្នុងករណីដែលភាគី វិវាទមិនបានធ្វើការកំណត់លើប្រព័ន្ធច្បាប់ទេនោះ។" មាត្រា៣៦(៤) នៃច្បាប់ដដែលបានកំណត់ពីកាតព្វកិច្ចក្នុងការសម្រេចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ដោយត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ "ដល់ទម្លាប់ផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម"។ នោះមានន័យថា ការស្វែងរកការពន្យល់បន្ថែមអាចទាក់ទងដល់ការបកស្រាយច្បាប់ផ្នែកពាណិជ្ជកម្មនានារបស់កម្ពុជាដើម្បីជួយកំណត់ពីអត្ថិភាពនៃសញ្ញាណ "ពាណិជ្ជកម្ម"។

មាត្រា ១ នៃ ច្បាប់ស្តីពី វិធានពាណិជ្ជកម្ម និងបញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម បានកំណត់ "ពាណិជ្ជករ" ថាជា "រូបវន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលទាំងឡាយណាដែលធ្វើពាណិជ្ជកិច្ច ហើយដែលយកពាណិជ្ជកិច្ចនេះជាមុខរបរខ្លួនជាប្រចាំ"។ ចំណែក "ពាណិជ្ជកិច្ច" គឺជា "សកម្មភាពទិញលក់ទំនិញ ឬសេវាដែលត្រូវបានអនុវត្តជាប្រចាំ ក្នុងគោលដៅធ្វើការដោះដូរ និងស្វែងរកចំណេញ" ។[99] ច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មមិនបានកំណត់ពីអញ្ញត្តកម្ម សកម្មភាពដែលចាត់ទុកថាជា មិនមែនពាណិជ្ជកម្មឡើយ និងមិនកំណត់ថាតើទំនាក់ទំនងរវាងស្ថាប័នពាណិជ្ជកម្ម និងបុគ្គលអាចយកមកសម្រេចសេចក្តីបានដែរ ឬទេ។ មាត្រា ២(ឈ) នៃច្បាប់មជ្ឈត្តការសំដៅលើសកម្មភាពដែលចាត់ថាជាទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្ម ជាជាងភាពទទួលស្របច្បាប់ថាជាពាណិជ្ជករដែលជាបុគ្គលដែលធ្វើពាណិជ្ជកម្ម។ ឈរលើការបកស្រាយកាន់តែទូលាយទៀតនោះ និងផ្ទុយពីច្បាប់ស្តីពីវិធានពាណិជ្ជកម្ម និងបញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម ច្បាប់មជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មមិនមានកំណត់ដែនកំណត់ "ពាណិជ្ជកម្ម" នៅត្រឹម "ការដោះដូរ" ឬ "ការស្វែងរកចំណេញ" ដែលជាទិសដៅជាទូទៅរបស់សហគ្រាសពាណិជ្ជកម្មទេ។ ដូច្នេះនៅពេលដែលច្បាប់មជ្ឈត្តការអនុញ្ញាតឲ្យមានការបកស្រាយទូលំទូលាយ និងខ្វះខាតការស្វែងយល់ពាក្យ "ពាណិជ្ជកម្ម"

[99] ច្បាប់ស្តីពីវិធានពាណិជ្ជកម្ម និងបញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អនុម័តនៅថ្ងៃទី២៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ១៩៩៥

គ្រប់គ្រាន់នៅក្នុងច្បាប់នេះ ច្បាប់ដទៃទៀតដែលមានរាយខាងលើអាចផ្តល់ជាការណែនាំសម្រាប់វេទិកាមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មសម្រេចពីដែនកំណត់នៃទំនាក់ទំនងរបស់គូភាគី។

ដោយឡែកច្បាប់នេះ មិនតម្រូវឲ្យមានការចុះបញ្ជី សម្រាប់បំពេញល័ក្ខខ័ណ្ឌលើទំនាស់ដែលអាចវេទិកាអាចសម្រេចបាននោះឡើយ ប៉ុន្តែសំដៅលើប្រភេទសកម្មភាពអាជីវកម្ម។ ដូច្នេះប្រសិនបើគេរកឃើញថា មានទំនាក់ទំនងរវាងស្ថាប័នពាណិជ្ជកម្ម ដែលមិនបានចុះបញ្ជីត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ពាណិជ្ជកម្មជាមួយស្ថាប័នមួយទៀត មិនបានចុះបញ្ជីដែរ ឬជាមួយបុគ្គលសុទ្ធសាទ (រួមទាំងជាអ្នកប្រើប្រាស់ផង) ហេតុផលនេះមិនអាចធ្វើឲ្យ*កិច្ចព្រមព្រៀងមជ្ឈត្តកម្ម*[100] គ្មានប្រសិទ្ធិភាពឡើយ។

លើសពីនេះ ច្បាប់មជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្ម នៃប្រទេសកម្ពុជា មិនមានចែងពីអញ្ញត្រកម្មកម្ម (ភាពលើកលែង) លើចំណុចដែលមិនអាចដោះស្រាយបានឡើយ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏មាត្រា ១ កថាខណ្ឌ២ នៃច្បាប់នេះ មានកំណត់ពីដែនសមត្ថកិច្ចក្នុងការសម្រេចរបស់ខ្លួន មិនឲ្យជ្រៀតជ្រែកចូល បញ្ហាដែលដោះស្រាយដោយតុលាការ តាមអណត្តិច្បាប់ដទៃទៀត។ នេះជាចំណុចសំខាន់មួយដើម្បីពិចារណា ពេលវេទិកាពាណិជ្ជកម្មសម្រេចថា ខ្លួនមានយុត្តាធិការឬទេ។ ប៉ុន្តែ ទាមទារឲ្យពិនិត្យមើលតើច្បាប់ដទៃទៀតបាន ចាត់ទុកបញ្ហាណាខ្លះជាបញ្ហាដែលខ្លួនមានសមត្ថកិច្ច និងដោយពិចារណាយ៉ាងម៉ត់ចត់ថា ខ្លួនពិតជាមានសមត្ថកិច្ចលើបញ្ហាដទៃនោះមែន។[101]

៤. ការឆ្លុះបញ្ចាំងបទពិសោធន៍កម្ពុជា ជាមួយ ប្រទេសសឹង្ហបូរី (Singapore) និងអាហ្សង់ទីន (Argentina)

ទាក់ទងនឹងការកំណត់សញ្ញាណមិនមែនពាណិជ្ជកម្ម តុលាការសាលាឧទ្ធរណ៍នៅប្រទេសសឹង្ហបុរី[102] (Singapore) បានចេញសេចក្តីសម្រេចមួយនៅក្នុងឆ្នាំ២០១១ អំពីអ្វី

[100] ពាក្យ "*កិច្ចព្រមព្រៀងមជ្ឈត្តកម្ម*" ត្រូវបានប្រើនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ថាជា"កិច្ចព្រមព្រៀងផ្សះផ្សារ"។

[101] មាត្រា ១ កថាខ័ណ្ឌ២ នៃច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ចែងថា "ច្បាប់នេះ មិនប៉ះពាល់ដល់អានុភាពគតិយុត្តិនៃច្បាប់នានា ឯទៀត របស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដែលនៅក្នុងនោះ ករណីវិវាទខ្លះផ្សះផ្សាបាន ឬដោះស្រាយបានតាមនីតិវិធីផ្សេងៗទៀត និងវិវាទខ្លះទៀតផ្សះផ្សាមិនបាន។"

[102] ប្រទេសស៊ីងហ្គាពួរ តំណាងឲ្យប្រទេសខាំមិនឡ និងស្ថិតក្នុងចំណោមប្រទេសទាំង៥ ដែលគេចូលចិត្តប្រើជាកន្លែងធ្វើមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មបំផុត ផ្អែកតាមការស្រាវជ្រាវផ្នែកមជ្ឈត្តការអន្តរជាតិមួយ របស់សកលវិទ្យាល័យ Queen Mary University of London ឆ្នាំ ២០១៥ ,Queen Mary University of London - White & Case, 2015 International Arbitration Survey: Improvements and Innovations in International Arbitration (www.singaporelaw.sg)

ដែលគេចាត់ទុកថា វេទិកាមជ្ឈត្តការមិនអាចសម្រេចបាន ដោយមូលហេតុប៉ះពាល់ដល់ប្រយោជន៍សាធារណៈនៅពេលដែលច្បាប់ដែលមានស្រាប់មិនបានឲ្យនិយមន័យច្បាស់លាស់សព្វគ្រប់អំពីអ្វីដែលវេទិកាមជ្ឈត្តការអាចសម្រេចបាន ដែលរួមមាន[103]៖

- បញ្ហាទាក់ទងនឹងពលរដ្ឋ ឬភាពស្របច្បាប់នៃអាពាហ៍ពិពាហ៍ (Matters relating to citizenship or legitimacy of marriage.)
- ការផ្តល់ជូន អាជ្ញាប័ណ្ណនានា តាមផ្លូវច្បាប់ (Grants of statutory licences).
- សុពលភាពនៃការចុះ ពាណិជ្ជនាម ឬប៉ាតង់ (Validity of registration of trade marks or patents).
- សិទ្ធិថតចម្លង (Copyrights)
- ការជម្រះបញ្ជីក្រុមហ៊ុន (Winding-up of companies)
- ក្ស័យធនរបស់កូនបំណុល (Bankruptcies of debtors)
- ការគ្រប់គ្រងលើទ្រព្យសម្បត្តិ (Administration of estates.)

ដោយឡែកតាមច្បាប់មជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា ទំនាស់ពាណិជ្ជកម្មរវាងរដ្ឋ និងឯកជនក៏អាចចាត់ចូលក្នុងទំនាស់ដែលអាចដោះស្រាយ ក្នុងវេទិកាមជ្ឈត្តការបានដែរ ដោយផ្អែកលើសារធាតុពាណិជ្ជកម្មនេះ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ មាត្រា ២ (ឈ) នៃច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម បានកំណត់ ទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មថារួមទាំង "ការចេញអាជ្ញាប័ណ្ណ"។ ដោយឡែកប្រសិនបើមានក្រុមហ៊ុនរដ្ឋមួយដែលមានភាគហ៊ុនរដ្ឋ និងឯកជនដែលភាគីស្ថាប័នក្រសួងដែលគ្រប់គ្រងលើភាគហ៊ុនរបស់រដ្ឋ នោះត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ចផ្តល់អាជ្ញាប័ណ្ណរុករករ៉ែដល់ភាគីខាងឯកជន។ តើរឿងនេះអាចទៅរួចដែរ ឬទេ? តើវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មអាចបញ្ជាឲ្យស្ថាប័នរដ្ឋនោះចេញ អាជ្ញាប័ណ្ណឲ្យភាគីអ្នកឈ្នះដែរ ឬទេ?

ដូច្នេះ "ការចេញអាជ្ញាប័ណ្ណ" ស្ថិតក្នុងន័យអាជីវកម្ម អាចមានភាពមិនច្បាស់លាស់មួយចំនួន ដោយសារគ្មានភាគីឯកជនណា (ជាតួយ៉ាង វេទិកាមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្ម) មានសិទ្ធិបញ្ជាឲ្យស្ថាប័នរដ្ឋចេញអាជ្ញាប័ណ្ណទេ។ អាចនិយាយម្យ៉ាងទៀតថា ការសម្រេចឲ្យអាជ្ញាធរជាតិចេញអាជ្ញាប័ណ្ណដែលជាតតិយជន ក៏មិនអាចទៅរួចដែរ។ ការសម្រេចឲ្យផ្តល់អាជ្ញាប័ណ្ណ ក៏ជាការរំលោភដល់គោលការណ៍គោលនយោបាយសាធារណៈដែលមានចែងក្នុងមាត្រា៤៤(ខ)២

[103] the Court of Appeal in *Larsen Oil and Gas Pte Ltd v Petropord Ltd (2011) SGCA 21* www.singaporelaw.sg

នៃច្បាប់នេះ[104]ដែលធ្វើឲ្យការទទួលស្គាល់ និងការអនុវត្តមិនអាចធ្វើទៅបាន។ ដោយហេតុថា ទោះបីជា ច្បាប់មជ្ឈត្តការរបស់កម្ពុជាមិនមានកំណត់និយមន័យពាក្យ "គោលនយោបាយសាធារណៈ" ការអនុវត្តសិទ្ធិជំនួស និងសិទ្ធិចាប់បង្ខំស្ថាប័នរដ្ឋបែបនេះនឹងធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ប្រយោជន៍សាធារណៈ ប្រសិនណាបើ ស្ថាប័នជំនាញរបស់រដ្ឋយល់ថា ការផ្តល់នោះជាអំពើបំពានលើផលវិបាកបច្ចេកទេស។

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងពាណិជ្ជកម្ម ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៥ នៃ ប្រទេសអាហ្សង់ទីនដែលជាប្រទេសប្រកាន់ប្រព័ន្ធស៊ីវិលលរ (ផ្អែកលើការចែងរបស់ច្បាប់)ដូចប្រទេសកម្ពុជាដែរបានកំណត់ពីបញ្ហាមួយចំនួន ដែល វេទិកាមិនអាចសម្រេចបាន ដែលមានដូចជា[105]៖

- ឋានៈស៊ីវិល ឬសមត្ថភាពរបស់បុគ្គល (the civil status or capacity of persons;)
- បញ្ហាគ្រួសារ (family matters;)
- អ្នកប្រើប្រាស់ និងអតិថិជន (users and consumers;)
- កិច្ចសន្យាតាមទម្រង់គម្រូ (standard form contracts;)
- ច្បាប់ការងារ (labor law) និង
- ភាគីដែលជារដ្ឋសហព័ន្ធ ឬរដ្ឋក្នុងស្រុកទាំងឡាយ (Federal State or local states parties)

ប្រទេសកម្ពុជាមិនទាន់មាន ច្បាប់ការពារអ្នកប្រើប្រាស់ ដែលការពារអ្នកប្រើប្រាស់ទេ។ ដូច្នេះ និយមន័យ ឬលក្ខណៈសម្គាល់អ្នកប្រើប្រាស់មិនមានការកំណត់ជាផ្លូវការទេ។ ហេតុផលនេះ កិច្ចសន្យាដែលបង្កើតទំនាក់ទំនងរវាងក្រុមហ៊ុនមួយ និងអ្នកប្រើប្រាស់ម្នាក់ ឬមួយក្រុម នៅមានភាពមិនច្បាស់លាស់ ថាជាភាគីក្នុងទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្ម ឬទេ? ឧទាហរណ៍ កិច្ចសន្យាប្រើប្រាស់សេវាទូរស័ព្ទ អាចថាធ្វើឡើងរវាងក្រុមហ៊ុន និងអ្នកប្រើសេវា ដែលអ្នកប្រើប្រាស់អាចប្រើអស់ប្រាក់២០ដុល្លាជាកម្មវត្ថុដែលមិនមានហេតុផលផ្អែកលទ្ធភាព ក្នុងការសម្រេចដោយវេទិកាមជ្ឈត្តការទេ។ ប៉ុន្តែកិច្ចសន្យាមួយដែលអ្នកប្រើប្រាស់ជារោងចក្រហើយប្រើអគ្គិសនីមួយខែអស់ ២០ម៉ឺនដុល្លា ហើយអ្នកប្រើប្រាស់បានជំពាក់បំណុលនេះរយៈពេល៣ខែហើយ។ កិច្ចសន្យានេះ

---

104 មាត្រា ៤៤ (ខ) ២ នៃច្បាប់ស្តីពីមជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មចែងថា "ភាគីវិវាទអាចប្តឹងជំទាស់ទៅនឹងមជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យតាមទ្រង់ទ្រាយជាបណ្តឹងបដិសេធ និងតាមបែបបទដូចខាងក្រោមៈ មជ្ឈត្តវិនិច្ឆ័យនោះផ្ទុយនឹងនយោបាយសាធារណៈ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា"។

105 www.lexology.com, First-instance Court in Civil Proceedings 104; Court of Appeals in Civil Proceedings, Chamber F, *Blanco Rodriguez, María de las Mercedes v Madero Urbana SA s/ Cumplimiento de contrato* (Case 71416/2014)

ទំនងជាបង្កប់ការយល់ឃើញរបស់វេទិកាថា មានលទ្ធភាពក្នុងការដើរនីតិវិធីមជ្ឈត្តការខ្លាំងជាងកិច្ចសន្យាមុន។ កត្តាកំណត់នៅត្រង់ថា ពាក្យ "អ្នកប្រើប្រាស់" មានវិសាលភាពប៉ុណ្ណាដែរ។

លើសពីនេះទៅទៀត វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មពាណិជ្ជកម្ម កម្ពុជាអាចបដិសេធ មិនសម្រេចលើកិច្ចសន្យារវាងក្រុមហ៊ុន និងអ្នកប្រើប្រាស់ ប្រសិនបើខ្លួនយល់ថាទំនាក់ទំនងនោះមិនមែនជាទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្ម។ ប៉ុន្តែ មូលដ្ឋានផ្លូវច្បាប់ដែលកំនត់ពីភាពដែលអាចសម្រេចបាន ក៏អាចត្រូវគេបកស្រាយដូចគ្នានេះដែរ ប្រសិនណាបើគេយល់ថាមិនអាចសម្រេចបាន។ នៅយុត្តាធិការនៃប្រទេសដទៃទៀត អាចសម្រេចផ្សេងពីនេះដែរ អាស្រ័យលើលក្ខខណ្ឌច្បាប់នីមួយៗ (ប្រទេសស៊ីវិលឡ) និងសេចក្ដីសម្រេចរបស់ចៅក្រម (ប្រទេសកុំមិនឡ)៕

យ៉ាងណាមិញ ទោះបីជាវិវាទការងារមានភាពច្បាស់លាស់ថាមិនត្រូវចាត់ចូល នៅក្នុងវិវាទពាណិជ្ជកម្មក៏ដោយ ក៏ទំនាក់ទំនងការងារដែលនិយោជិកទទួលពីនិយោជកខ្លះ មានភាពជឿនលឿន និងប្រព្រឹត្តទៅលើសពីច្បាប់ការងារបច្ចុប្បន្នរបស់កម្ពុជា[106]។ ជាតួយ៉ាង តើគេអាចបកស្រាយថា បុគ្គលិកលក់ដែលទទួលប្រាក់ខែ ១០០ដុល្លាក្នុង១ខែ (ប្រាក់ខែថេរ) ហើយទទួលបានប្រាក់កម្រៃជើងសារគិតជាភាគរយ ជាមធ្យម ១០.០០០ដុល្លាក្នុង១ខែថា ជាទំនាក់ទំនងនៃកិច្ចសន្យាមិនមែនពាណិជ្ជកម្មសុទ្ធសាធឬទេ នៅពេលដែលភ្នាក់ងារលក់នោះមានភាពម្ចាស់ការច្រើន (Autonomy) តាមរយៈចំណូលឯករាជ្យមួយចំនួនធំ (ប្រាក់កម្រៃជើងសារគិតជាភាគរយជាមធ្យម ១០.០០០ដុល្លា) ។ តើគេអាច យកចំណុចវិវាទ លើមូលដ្ឋានទឹកប្រាក់ ២ម៉ឺនដុល្លាក្នុង១ខែនោះ នោះថាអាចដោះស្រាយដោយមជ្ឈត្តការពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជាដែរ ឬទេ?

៥. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ប្រទេសកម្ពុជា ប្រកាន់គោលការណ៍បកស្រាយ និងអនុវត្តតាមខ្លឹមសារនៃច្បាប់ទាក់ទងនឹងពាក្យ "ពាណិជ្ជកម្ម" ដែលមានចែង ដែលខុសពីប្រទេសកុំមិនឡ (Common Law) ដែលមានការបត់បែនតាមបណ្ដុំនៃគំនិតរបស់ស្ថាប័នតុលាការ នៅពេលដែលច្បាប់មានការខ្វះចន្លោះ ឬបំពេញន័យឲ្យច្បាប់។ មាត្រា ២ (ឈ) ដែលកំណត់ពីសញ្ញាណពាណិជ្ជកម្មប្រកបដោយភាពទូលំទូលាយផ្ដល់ភាពងាយស្រួលក្នុងចំណាត់ថ្នាក់ចំណុចវិវាទឲ្យចូលក្នុងសមត្ថកិច្ចដោះស្រាយរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម។ ប៉ុន្តែ ក៏ផ្ដល់ភាពលំបាកដែរចំពោះទំនាស់តូចតាច ឬទំនាស់ដែលភាគីតូចតាច មិនមានអាចគ្រប់គ្រងពីជោគវាសនានៃទំនាស់របស់ខ្លួនបាន (ឧទាហរណ៍៖ អ្នកប្រើប្រាស់សេវាទូរស័ព្ទមួយរូប និងក្រុមហ៊ុនទូរគមនាគមន៍)។

[106] ច្បាប់ការងារ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អនុម័តនៅថ្ងៃទី ១៣ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៧ ដែលមានអាយុជាង១០ឆ្នាំ ចាប់តាំងពីរដ្ឋសភាពបានអនុម័ត និងដាក់ឲ្យប្រើប្រាស់។

នៅពេលដែលច្បាប់ស្តីពី មជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មសព្វថ្ងៃមិនមានចែងពីអញ្ញត្រកម្មលើទំនាស់ដែលមិនអាចដោះស្រាយបាន កាតព្វកិច្ចរបស់វេទិកាមជ្ឈត្តកម្មនឹងត្រូវសម្រេចដោយខ្លួនឯង លើយុត្តិការផ្នែកចំណុចវិវាទដោយខ្លួនឯង និងអាចផ្អែកលើការណែនាំរបស់ច្បាប់ក្នុងស្រុកមួយចំនួនដើម្បីពន្យល់បន្ថែមពីសញ្ញាណពាណិជ្ជកម្ម ដើម្បីសម្រេចបាននូវយុត្តិធម៌ (natural justice) សម្រាប់គូភាគី។ ចំពោះការចូលរួមរបស់មជ្ឈត្តករពាណិជ្ជកម្មបរទេស នៅក្នុងវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មពាណិជ្ជកម្មណាមួយ វាមានភាពជៀសមិនផុតទេ ក្នុងការប្រើការពិចារណាលើរឿងក្តីរបស់ប្រទេសក្រៅក្នុងការពិភាក្សា និងការរិះរកហេតុផលចុងក្រោយ និងដើម្បីបំពេញយុត្តិធម៌ឲ្យគ្រប់ភាគី។ ការស្វែងរកយោបល់បន្ថែមពីការសម្រេច ក្នុងរឿងក្តីក្រៅប្រទេសគឺ អាចបូករួមទាំងមូលហេតុដែលប្រទេសកម្ពុជាទើបតែមានវេទិកាមជ្ឈត្តកម្ម ដែលមានបទពិសោធន៍ជម្រះរឿងក្តីតិចតួចបំផុតក្នុងរយៈពេលជាង១០ឆ្នាំ បន្ទាប់ពីច្បាប់មជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្មរបស់ខ្លួនចូលជាធរមានមក។

ម៉្យាងវិញទៀត ដោយសារសញ្ញាណនៃពាក្យ "ពាណិជ្ជកម្ម" នេះមានទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ជាមួយច្បាប់ជាតិរបស់ប្រទេសដែលវេទិកាមជ្ឈត្តកម្មតាំងនៅ និងប្រទេស នៃកន្លែងអនុវត្តសេចក្តីសម្រេចតាំងនៅ ការសម្រេចចិត្តទទួលយកវិវាទមួយមកសម្រេច ត្រូវព្យាយាមធានាឲ្យបានថាភាគីណាមួយនឹងមិនព្យាយាមជំទាស់ការអនុវត្ត ផ្អែកលើលក្ខខ័ណ្ឌ មិនមែនពាណិជ្ជកម្មនៅពេលក្រោយទេ។